

Opinnäytetyö (AMK)

Sosiaali-ala

Sosiaalipalvelutyö

2013

Noora Tikkanen

**”SE ON TÄRKEÄÄ, ETTÄ SINÄ
KÄYT ULKONA, ET ISTU VAAN
KOTONA JA TEET ERILAISIA
ASIOITA.”**

– tutkimus harrastusten merkityksestä
somalityttöjen vapaa-ajassa

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma | Sosiaalipalvelutyö

Marraskuu 2013 | 40 + 4

Ohjaaja: Outi Kivinen

Noora Tikkanen

”SE ON TÄRKEÄÄ, ETTÄ SINÄ KÄYT ULKONA, ET ISTU VAAN KOTONA, JA TEET ERILAISIA ASIOITA” – TUTKIMUS HARRASTUSTEN MERKITYKSESTÄ SOMALITYTTÖJEN VAPAA-AJASSA

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia miten yksin Suomeen tulleet ja tälläkin hetkellä ilman perhettään asuvat somalitytöt viettävät vapaa-aikaansa, minkä merkityksen he antavat harrastuksille ja mitkä asiat vaikuttavat harrastustoimintaan osallistumiseen. Tutkimuksen tavoitteena oli löytää keinoja, joilla voitaisiin lisätä Turun ensi- ja turvakoti ry:n perheryhmäkodissa asuvien somalityttöjen harrastusaktiivisuutta, ja edistää näin heidän hyvinvointiaan ja kotoutumistaan.

Tutkimus oli kvalitatiivinen ja tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Tutkimus sisälsi seitsemän 16–19-vuotiaan ilman huoltajaa Suomessa asuvan somalitytön haastattelua. Haastattelut toteutettiin kesän 2013 aikana.

Tutkimuksen mukaan somalitytöt viettävät vapaa-aikaansa ystäviensä kanssa eri ympäristöissä. Suurimmalla osalla haastateltavista on jokin harrastus. Harrastaminen on kuitenkin hyvin epäsäännöllistä. Suosituimpia ovat liikuntaharrastukset. Vaikka harrastusaktiivisuus on vähäistä, tytöt pitävät harrastuksia tärkeinä ja haluaisivat harrastaa enemmän.

Somalitytöt toivovat harrastusten edistävän terveyttä ja parantavan ulkonäköä. Harrastusten avulla halutaan suunnata ajatuksia myönteisiin asioihin, saada sisältöä elämään, tutustua uusiin ihmisiin ja viettää aikaa kavereiden kanssa. Harrastukset antavat myös mahdollisuuden oppia uutta.

Somalitytöt haluavat osallistua harrastustoimintaan kavereidensa kanssa ja yksin harrastaminen on monelle mahdoton ajatus. Harrastustoimintaan osallistumiseen vaikuttavat verkostot, joiden kautta saadaan tietoa erilaisista harrastuksista ja, joita ilman ei tietoa osata itsenäisesti etsiä. Kulttuurisilla tekijöillä ja harrastusten hinnoilla on myös vaikutusta harrastuksiin osallistumiseen. Harrastuksen jatkuvuuden kannalta on lisäksi tärkeää, että harrastus on mielekästä.

ASIASANAT:

vapaa-aika, harrastukset, somalitytöt, pakolaiset, laadullinen tutkimus, teemahaastattelu

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

B. Sc. of Social Services | Social Services

November 2013 | 40 + 4

Instructor: Outi Kivinen

Noora Tikkanen

“IT IS IMPORTANT THAT YOU GO OUT, DON'T JUST SIT AT HOME, AND DO DIFFERENT KINDS OF THINGS.”- RESEARCH OF THE MEANING OF HOBBIES IN SOMALI GIRLS' LEISURE.

The purpose in this thesis work was to research how the unaccompanied Somali refugee girls, who live at present in Finland without their family, spend their leisure, what meanings they give to hobbies and which matters influence their participation in hobbies. The aim was to find ways to increase the Somali girls' participation to hobbies in order to promote the well-being and integration of girls living in Turun ensi- ja turvakoti ry's family group home.

The research was qualitative. The research method was theme interview and research included seven interviews of Somali girls between age 16 and 19 who lived in Finland without their guardians. The interviews took place in summer 2013.

The results indicate that Somali girls spend their leisure with their friends in different environments. Most of the interviewees have some hobbies but they aren't engaged to hobbies very regularly. Physical hobbies are most popular. Even though the girls aren't engaged to hobbies often, they think that hobbies are important and would like to have more hobbies.

Somali girls wish that hobbies would promote health and improve looks. Hobbies are a way to bring meaning to life, think positive, meet new people and learn new things.

Somali girls want to be engaged to hobbies with their friends and for some girls being engaged to hobbies alone is an impossible idea. Networks influence participation to hobbies by giving girls information about different hobbies. Without networks girls don't find the information because they don't know how to look for it independently. Cultural aspects and prices of the hobbies also influence participation to hobbies. In order to continue with a hobby, it has to be somehow meaningful.

KEYWORDS:

leisure, hobbies, Somali girls, refugees, qualitative research, theme interview

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 ALAIKÄISET YKSIN SUOMEEN TULLEET PAKOLAISET	7
3 SOMALIKULTTUURI	9
3.1 Roolit somaliperheessä	9
3.2 Harrastukset somalikulttuurissa	10
4 MAAHANMUUTTAJANUORTEN VAPAA-AIKA	12
4.1 Vapaa-ajan käyttö	12
4.2 Harrastusten merkitys pakolaisnuorille	12
4.3 Harrastustoimintaan osallistumiseen vaikuttavat tekijät	13
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	16
5.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimustehtävät	16
5.2 Tutkimuksen menetelmä	16
5.3 Aineiston keruu	17
5.4 Aineiston analysointi	19
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	22
6.1 Haastateltavien kuvaus	22
6.2 Somalityttöjen vapaa-aika	22
6.3 Harrastuksille annetut merkitykset	23
6.4 Harrastustoimintaan osallistumiseen vaikuttavat tekijät	26
7 YHTEENVETO	29
7.1 Tulosten yhteenveto	29
7.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	31
8 POHDINTA	34
8.1 Tulosten pohdinta	34
8.2 Kehittämisideat ja jatkotutkimusehdotukset	35
8.3 Oman oppimisen arviointi ja tavoitteiden toteutuminen	37
LÄHTEET	38

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupahakemus
Liite 2. Suostumus haastatteluun
Liite 3. Haastattelurunko

TAULUKOT

Taulukko 1. Esimerkki aineiston pelkistämisestä ja ryhmittelystä.

20

1 JOHDANTO

Sain toimeksiannon opinnäytetyölleni tehdessäni harjoittelua Turun ensi- ja turvakoti ry:n pakolaisnuorten perheryhmäkodissa. Perheryhmäkoti on 7-paikkainen yksikkö yksin ilman huoltajaa Suomessa asuville 15–18-vuotiaille pakolaisnuorille. Sen tehtävänä on tarjota nuorille turvallinen, kodinomainen asuinympäristö sekä tukea heitä kotoutumisessa ja kasvussa kohti itsenäistä elämää. Nuoret saapuvat perheryhmäkotiin pääasiassa Pansion vastaanotto-keskuksesta. Sijoitus perheryhmäkodissa päättyy kun nuori täyttää 18 vuotta tai jos nuoren perheen yhdistäminen toteutuu. (Turun ensi- ja turvakoti ry. 2012.)

Perheryhmäkodin ohjaajat ovat työssään huomanneet, että somalityttöjen harrastusaktiivisuus on aina ollut vähäisempää ja tyttöjen innostaminen harrastustoimintaan haastavampaa kuin somalipoikien. Opinnäytetyöni tavoitteena oli löytää keinoja, joilla voitaisiin lisätä Turun ensi- ja turvakoti ry:n perheryhmäkodissa asuvien somalityttöjen harrastusaktiivisuutta, ja edistää näin heidän hyvinvointiaan ja kotoutumistaan.

Opinnäytetyöni oli laadullinen tutkimus, jossa käytin menetelmänä teemahaastattelua. Tutkimuksen kohteena olivat somalitytöt, joilla on pakolaisstatus ja, jotka ovat saapuneet Suomeen yksin alaikäisinä turvapaikanhakijoina ja asuvat tutkimuksen teon hetkellä ilman perhettään. Tutkimus sisälsi seitsemän 16–19-vuotiaan somalitytön haastattelua. Heidän joukossaan oli sekä perheryhmäkodissa että perheryhmäkodin ulkopuolella asuvia tyttöjä. Haastattelut toteutin kesän 2013 aikana.

Aloitan tutkimusraporttini teoriaosuudella, jossa teemoina ovat alaikäiset yksin Suomeen tulleet pakolaiset, somalit, somalikulttuuri naisten ja harrastusten näkökulmasta, harrastusten merkitykset pakolaisnuoren elämässä sekä maahanmuuttajanuorten liikuntaharrastuneisuuden tunnuspiirteet. Teoriaosuuden jälkeen kuvaan tarkemmin tutkimukseni kulkua ja menetelmiä aineistonkeruusta analyysiin. Lopuksi esittelen tutkimuksen tulokset ja pohdin niiden käytettävyyttä ohjaustyön kehittämisessä.

2 ALAIKÄISET YKSIN SUOMEEN TULLEET PAKOLAISET

Suomi on sitoutunut antamaan kansainvälistä suojelua sitä tarvitseville muun muassa YK:n pakolaissopimuksen ja EU:n ihmisoikeussopimuksen nojalla. Pakolainen on henkilö, joka saa kansainvälistä suojelua kotimaansa ulkopuolella. Pakolaisstatuksen voi saada kahdella tavalla; kiintiöpakolaisuuden tai myönteisen turvapaikkapäätöksen perusteella. (Pakolaisneuvonta ry. 2013.)

Kiintiöpakolaiset tulevat yleensä pakolaisleireiltä ja vuosittaisesta kiintiöpakolaismäärästä päättää eduskunta. Turvapaikanhakijat taas hakeutuvat omin avuin Suomen rajalle, jossa he jättävät turvapaikkahakemuksen rajaviranomaisille. (Pakolaisneuvonta ry. 2013.) Vuonna 2012 pakolaisstatuksen sai myönteisen turvapaikkapäätöksen perusteella 1601 henkilöä ja kiintiöpakolaisuuden perusteella 734 henkilöä (Maahanmuuttovirasto 2013c).

Eniten alaikäisiä yksintulleita turvapaikanhakijoita saapuu Suomeen Irakista, Somaliasta ja Afganistanista (Maahanmuuttovirasto 2013b). Syynä turvapaikan hakemiseen voivat olla esimerkiksi kotimaan yleinen turvallisuustilanne, kunnia-
väkivallan uhka tai kuuluminen vainon kohteena olevaan uskonnolliseen vähemmistöön (Euroopan muuttoliikevirasto 2009, 6).

Vuonna 2012 tehtiin 105 myönteistä turvapaikkapäätöstä koskien Suomeen yksin tulleita alaikäisiä. Kielteisiä päätöksiä oli viisi. (Maahanmuuttovirasto 2013c.) Yksin oleva alaikäinen voidaan palauttaa kotimaahansa vain jos asianmukainen vastaanotto on varmistettu. Suomi ei siis käännytä alaikäisenä yksintulleita turvapaikanhakijoita käytännössä muutoin kuin silloin kuin henkilö on jo hakenut turvapaikkaa toisesta Euroopan maasta tai saanut kielteisen turvapaikkapäätöksen, mikä yleensä johtuu hakijan täysi-ikäisyydestä jo turvapaikkaa hakiessaan. (Euroopan muuttoliikevirasto 2009, 32.) Alaikäiset turvapaikanhakijat asuvat turvapaikanhakuprosessin ajan alaikäisille tarkoitetuissa vastaanot-

toyksiköissä. Heitä voidaan myös sijoittaa yksityismajoitukseen esimerkiksi sukulaisperheen luo. (Mustonen & Alanko 2011, 19.)

Myönteisen turvapaikkapäätöksen jälkeen alaikäisille osoitetaan kuntapaikka. Sijoittamisprosessissa ovat mukana vastaanottokeskuksen henkilökunta, työ- ja elinkeinokeskus, kunnan sosiaalitoimi ja lapsen edustaja. Alaikäiset sijoitetaan asumaan perheryhmäkoteihin tai tukiasuntoihin, joissa he saavat ohjausta ja tukea jokapäiväiseen elämään ja kotoutumiseen. He jatkavat vastaanottokeskuksissa aloittamiaan opintoja ja heille järjestetään myös opintoihin valmentavaa opetusta. (Euroopan muuttoliikevirasto 2009, 20, 22.)

Kuntapaikan saaneille laaditaan kotouttamissuunnitelma, joka on voimassa kolme vuotta siitä kun henkilö on ensimmäisen kerran kirjattu kunnan väestötietojärjestelmään. Kotouttamissuunnitelma sisältää suunnitelman kotoutumista edistävistä ja tukevista toimenpiteistä, palveluista, yhteistyöstä ja vastuista. Alaikäisillä kotouttamissuunnitelma sisältää myös hoito- tai kasvatussuunnitelman. Kotouttamisohjelman laatimisesta, toimeenpanosta, kehittämisestä sekä ohjelman toteutumisen ja vaikutusten seurannasta vastaa se kunta, josta henkilö on saanut kuntapaikan. (Euroopan muuttoliikevirasto 2009, 30.)

Yksin Suomeen tulleet alaikäiset voivat halutessaan anoa perheenyhdistämistä. Hakuprosessi voi kestää pitkään, sillä hakemusjonot ja käsittelyajat ovat pitkiä. Ennen kuin päätöstä voidaan tehdä, on perheenjäsenten ja Suomessa asuvan perheenkokoajan käytävä läpi haastatteluja ja tutkimuksia, joissa selvitetään hakijoiden henkilöllisyyttä ja sukulaisuussuhteiden laatua. Täytettyään 18 vuotta nuorilla ei ole enää oikeutta perheenyhdistämiseen. (Pakolaisneuvonta ry. 2011.)

3 SOMALIKULTTUURI

Somalia sijaitsee Afrikan sarvessa ja se jakautuu kolmeen hallinnolliseen alueeseen; Somalimaahan, Puntmaahan ja Somaliaan (Maahanmuuttovirasto 2013a). Somalian historia on ollut sotaisa. Sisällissota on jatkunut vuodesta 1991 ja jo sitä ennen maata ovat koetelleet sotatoimet Kenian ja Etiopian kanssa sekä kuivuus, nälänhädät ja talouden romahtaminen. (Tiilikainen 2003, 26.)

Ensimmäiset somalialaiset turvapaikanhakijat saapuivat Suomeen 1980-luvun lopussa, mutta vuonna 1990 määrä lisääntyi huomattavasti kun turvapaikkaa haki Suomesta sisällissodan vuoksi 1441 somalia. Somalit olivat ensimmäinen pakolaisryhmä, joka tuli Suomeen spontaaneina turvapaikanhakijoina eikä kiintiöpakolaisuuden kautta. (Tiilikainen 2003, 51.) He ovat tällä hetkellä Suomen suurin pakolaisryhmä. Somaliaa äidinkielenään puhuvia asui Suomessa vuoden 2012 lopussa 14 769 henkilöä. (Tilastokeskus 2013.)

Somalit ovat etnisesti, kielellisesti ja kulttuurisesti yhtenäinen ryhmä (Rutter 2006, 175). Uskonto on yhdistänyt somaleita kautta aikojen ja tarjonnut perustan kansalliselle ja kulttuuriselle identiteetille. Lähes kaikki somalit ovat muslimeja eli Islamin uskon harjoittajia. Islam rytmittää somalien elämää sekä päivittäisten rukousaikataulujen että vuosittain toistuvien juhlien ja paastojen kautta. Se näkyy myös esimerkiksi ruokailuun, peseytymiseen, pukeutumiseen ja sosiaalisiin tilanteisiin vaikuttavina sääntöinä. (Tiilikainen 2003, 35, 135–151.)

3.1 Roolit somaliperheessä

Somaliassa somalien toimeentulon perustana on karjanhoito. (Maahanmuuttovirasto 2013a.) Miehen tehtävä on somalikulttuurissa vastata perheen taloudellisesta toimeentulosta. Naisten opiskelu ja työskentely kodin ulkopuolella ovat kuitenkin lisääntyneet erityisesti kaupungeissa ja usein naiset tuovat perheelle tuloja esimerkiksi pienyrittämisen kautta. (Tiilikainen & Robleh 1999, Tiilikaisen 2003, 34–35 mukaan.)

Somaliassa tyttöjen elämä muodostuu pitkälti kotitöistä ja osalla myös koulunkäynnistä. Noin kuusivuotiaina tytöt alkavat opetella kotitöitä ja muita hyvälle vaimolle kuuluvia tehtäviä ja 15-vuotiaana tytön tulisi jo pystyä huolehtimaan kotitöistä ja sisarusten hoidosta itsenäisesti. Osa voi mennä 15-vuotiaana naimisiinkin. (Tiilikainen & Robleh 1999, Tiilikaisen 2003, 33 mukaan.)

3.2 Harrastukset somalikulttuurissa

Musiikki ja tanssi ovat tärkeä osa somalikulttuuria. Naiset harrastavat tanssia pääasiassa naisryhmissä, vain naisille suunnatuissa juhlissa. Suuremmissa juhlissa, kuten häissä, naiset ja miehet saattavat tanssia samassa tilassa. Sekä perinteistä somalimusiikkia että somalialaista pop-musiikkia kuunnellaan. (Tiilikainen 2003, 151, 192–194.)

Elokuvien ja tv-sarjojen katsominen on hyväksyttyä, kunhan ohjelmat eivät sisällä alastomuutta tai viitteitä sukupuolielämään. Muslimikulttuurissa on tärkeää, että tytöillä ei ole ennen avioliittoa fyysistä kokemusta seksuaalisuudesta tai juurikaan tietoa sukupuolisuuteen liittyvistä asioista. (Niemelä 2006, 176.)

Urheileminen on Islamissa sallittua sekä miehille että naisille, tosin naisten ja miesten urheileminen yhdessä on usein kiellettyä tai ainakin rajoitettua (Myrén 1999, 86). Naisten on myös miesten seurassa käytettävä hametta ja huivia, jolloin urheilu ei myöskään ole kovin käytännöllistä. (Zacheus ym. 2011, 65).

Somalinaisille tehtyjen haastattelujen perusteella käsityöt ovat suosituin harrastus naisten keskuudessa. Ne tytöt, jotka käyvät Somaliassa koulua saattavat pelata siellä koripalloa tai tennistä, mutta muuten liikuntaa harrastavat pääasiassa miehet. Miestenkin harrastusvaihtoehdot tosin ovat rajalliset. Suurin osa miehistä harrastaa jalkapalloa, koska se on edullinen harrastus, jota voi harrastaa lähes missä vain. (Myrén 1999, 58, 63.)

Naisten harrastamattomuuden syynä on usein se, että naisten tehtävänä on huolehtia kodista ja lapsista, jolloin aikaa ei jää muuhun. Naiset saattavat myös ajatella, ettei kotitöiden ja lastenhoidon lisäksi tarvita muuta liikuntaa. (Zacheus

ym. 2011, 68.) Somalia on ollut sotatilassa jo yli 20 vuotta, joten Suomessa asuvat somalitytöt eivät ole koskaan eläneet rauhan ajan Somaliassa. Kodin ulkopuolisiin harrastuksiin osallistuminen ei siis ole välttämättä ollut turvallista tai harrastusmahdollisuuksia ei ole juurikaan ollut tarjolla.

4 MAAHANMUUTTAJANUORTEN VAPAA-AIKA

4.1 Vapaa-ajan käyttö

Tutkimustulokset Suomesta ja ulkomailta osoittavat maahanmuuttajien harrastavan vähemmän liikuntaa kuin kantaväestö ja maahanmuuttajanaisten harrastavan vähemmän liikuntaa kuin maahanmuuttajamiehet (Zacheus ym. 2011, 67). Asenteet liikuntaa kohtaan ovat etnisten vähemmistöjen keskuudessa kuitenkin myönteisiä ja suurin osa haluaisi osallistua liikuntatoimintaan jos siihen olisi mahdollisuus (Walseth & Fasting 2004, Zacheuksen ym. 2011, 64 mukaan).

Maahanmuuttajien, niin nuorten kuin aikuisten, vapaa-aika muodostuu seurustelusta ystävien ja perheenjäsenten kanssa sekä kotitöistä, harrastuksista ja television katselusta (Myrén 1999; Harinen 2005). Nuorisotutkimusseuran monikulttuuristen nuorten vapaa-aikaa koskevan tutkimuksen mukaan nuorilla on yleensä ystäviä Suomen rajojen ulkopuolella, joten sosiaalisia suhteita ylläpidetään myös Internetissä käytävien keskustelujen kautta (Kautto 2009, 66). Nuorten harrastukset ovat liikuntapainotteisia, mutta myös luovat harrastukset ovat suosittuja (Anttila 2007, 29–30).

4.2 Harrastusten merkitys pakolaisnuorille

Opiskelu on keskeisessä asemassa pakolaisnuorten elämässä, sillä suomen kielen oppiminen ja koulutuksen hankkiminen ovat tulevaisuuden ja kotoutumisen kannalta tärkeitä. Osa nuorista käy myös töissä auttaakseen itseään tai perhettään rahallisesti. Nuoren elämässä tulisi kuitenkin olla tilaa myös harrastuksille, sillä niillä voi olla suuri vaikutus niin nuoren psyykkiselle, fyysiselle kuin sosiaaliselle hyvinvoinnille (Anttila 2007, 27).

Lähtömaassaan nuoret ovat kokeneet usein menetyksiä, epävarmuutta, köyhyyttä ja väkivaltaa. Suomessa taas opiskelu vieraalla kielellä, uuden yhteis-

kunnan vaatimukset ja huoli perheestä aiheuttavat nuorille stressiä ja ahdistusta. Mieluisan harrastuksen kautta nuoret voivat ilmaista itseään, vahvistaa itsetuntoaan ja saada onnistumisen kokemuksia, joita he eivät opiskelussa ja muilla elämänalueilla välttämättä pysty saavuttamaan. Harrastusten avulla ajatukset voidaan suunnata hetkeksi pois ongelmista ja kielteisistä asioista. (Alitolppa-Niitamo 2013.)

Nuoret voivat kokea syyllisyyttä selviytymisestä, syyttää itseään menneisyyden tapahtumista tai tuntea vihaa vanhempiaan kohtaan. Luovien harrastusten kautta nuoret voivat tutkia ja ilmaista tunteitaan turvallisesti, tuoda esiin kiukkua, vihaa ja pettymystä rakentavasti. (Alitolppa-Niitamo 2013.)

Mielenterveyden lisäksi harrastuksilla on vaikutusta fyysiseen terveyteen. Liikuntaharrastukset kehittävät tuki- ja liikuntaelimistöä, parantavat painonhallintaa ja lisäävät liikuntataitoja. Myönteiset liikuntakokemukset nuoruudessa myös edesauttavat liikuntaharrastuksen jatkamista aikuisiällä. (UKK-instituutti 2011.)

Maahanmuuttajanuorten kohdalla korostetaan myös harrastusten kotoutumista edistävää ja syrjäytymistä ehkäisevää vaikutusta. Harrastusten kautta nuoret voivat tavata ihmisiä ja solmia ystävyysuhteita ja kehittää samalla suomen kielen taitoaan. Harrastusten avulla voidaan rohkaista ryhmään liittymistä ja luoda tunnetta johonkin kuulumisesta. (Alitolppa-Niitamo 2013; Kautto 2009, 72; Zacheus ym. 2011, 64.)

4.3 Harrastustoimintaan osallistumiseen vaikuttavat tekijät

Tutkimusten mukaan yleisimpinä esteinä liikuntaharrastuksiin osallistumiselle ovat rasismi, muiden ihmisten ennakkoluulot, uskonnolliset ja kulttuuriset tekijät, tiedon puute, perheen tarpeet, heikko kielitaito ja taloudellinen tilanne (Myrén 1999; Harinen 2005; Zacheus ym. 2011). Kokemus ennakkoluuloista vaivaa eniten nuoria, joiden vahvin kieli on joku muu kuin suomi ja, jotka ovat alle 18-vuotiaita ja asuneet Suomessa alle viisi vuotta (Harinen 2005, 63).

Maahanmuuttajanuoret eivät usein ole tietoisia asuinpaikkakuntansa harrastusmahdollisuuksista eivätkä osaa etsiä tietoa niistä. Tiedon hakeminen ja löytäminen on hankalaa erityisesti niille, joiden suomen kielen taito on heikko ja, jotka eivät tunne suomalaista harrastuskenttää. Harrastustoiminnasta tiedottaessa tulisi kielen lisäksi miettiä miten hyvin nuoret tuntevat vapaa-ajan ja harrastustoimintaan liittyviä käsitteitä kuten eri harrastusmuotoja ja -paikkoja. (Harinen 2007, 33–34, 43.)

Monet vapaa-ajantoiminnan järjestäjät tarjoavat aktiviteetteja ja ohjelmaa, joiden suunnittelussa nuoret eivät itse ole olleet mukana. Nuoret kuitenkin toivoisivat saavansa osallistua vapaa-ajantoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. (Harinen 2005, 81–82.) Tällöin toiminnasta muotoutuisi sellaista kuin nuoret itse haluavat, jolloin myös motivaatio osallistumiseen voisi olla suurempaa.

Nuoret näkevät harrastustoiminnan lisäksi liian perinteisenä, suomalaisille tuttuja harrastusmuotoja vaalivana, jossa ei huomioida nuorten toiveita. Muun muassa urheilun ylivaltaisuutta harrastusmahdollisuuksissa kritisoidaan vaikka urheilua pidetäänkin tärkeänä. Urheilun lisäksi vain toivottaisiin toisenlaisiakin harrastusmuotoja kuten omien elokuvien tekemistä tai muuta luovaa toimintaa. (Harinen 2007, 45.)

Kaikissa kulttuureissa ei sallita tyttöjen ja poikien yhteistoimintaa mikä estää erityisesti tyttöjen harrastuksiin osallistumista (Harinen 2007, 47). Joissain kulttuureissa taas tyttöjen on poikien seurassa käytettävä hametta ja huivia, jolloin erityisesti liikunnan harrastaminen on hankalampaa (Zacheus ym. 2011, 65). Poikien läsnäolon koetaan myös rajoittavan tyttöjen ilmaisun vapautta, joten vapaa-ajan toimintaa toivotaan järjestettävän yhteistoiminnan lisäksi myös erikseen tytöille ja pojille (Harinen 2007, 47).

Nuorten mielestä on tärkeää, että järjestetään toimintaa, jossa eri kulttuureista tulevat kohtaavat, mutta he eivät halua, että toiminta on erilaisuutta korostavaa (Kivijärvi & Harinen 2009, 86; Harinen 2007, 43). Avoimen monikulttuurisuuden lisäksi harrastusten toivotaan olevan sellaisia, jotka eivät sido liikaa mihinkään

ryhmään tai aikatauluun. Tällöin harrastustoiminta olisi helpompi sulauttaa muuhun elämään ja harrastaa voisi silloin kun siltä tuntuisi. (Harinen 2007, 46.)

Harrastusvaihtoehtoista saadaan eniten tietoa kavereilta ja harrastuksiin lähdetään usein kavereiden innostamina. Harrastuspaikkoihin voi olla vaikea mennä yksin, joten ne nuoret, joilla ei kavereita ole, voivat jäädä harrastustoiminnan ulkopuolelle. (Kautto 2009, 70.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimustehtävät

Tutkimuksen tavoitteena oli löytää keinoja, joilla voitaisiin lisätä Turun ensi- ja turvakoti ry:n perheryhmäkodissa asuvien somalityttöjen harrastusaktiivisuutta, ja edistää näin heidän hyvinvointiaan ja kotoutumistaan.

Tutkimustehtävät:

1. Mistä somalityttöjen vapaa-aika muodostuu?
2. Millaisen merkityksen he antavat harrastuksille?
3. Mitkä tekijät estävät ja edesauttavat heidän harrastustoimintaan osallistumistaan?

5.2 Tutkimuksen menetelmä

Tutkimukseni oli kvalitatiivinen eli laadullinen. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan tai ymmärtämään jotain ilmiötä, tapahtumaa tai toimintaa. Tutkimusmenetelminä käytetään muun muassa kyselyjä, haastatteluja tai havainnointia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71–85.)

Käytin tutkimusmenetelmänä teemahaastattelua. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumuoto eli kaikissa tutkimuksen haastatteluissa käydään läpi samat aihepiirit, mutta kysymysten muotoilu ja järjestys voivat vaihdella (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 11). Valitsin tutkimusmenetelmäksi haastattelun sen joustavuuden takia. Haastattelija voi ohjata haastattelua haluamaansa suuntaan ja esittää lisäkysymyksiä ja täsmennyksiä. Haastattelussa voidaan siis paremmin vaikuttaa siihen, että kerätty aineisto vastaa tutkimuskysymyksiin. (Hirsjärvi ym. 2009, 205.) Haastattelurungon (Liite 3) rakensin aiempien aihetta käsitelleiden tutkimusten pohjalta.

Haastattelu sopii menetelmäksi silloin kun haastateltavien suomen kielen taito on rajallinen. Haastattelussa mahdollisesti eteen tulevat epäselvät tai tuntemattomat sanat tai merkitykset eivät välttämättä vaikuta tutkimuksen onnistumiseen, sillä niiden selittämisessä haastateltavalle voidaan käyttää sanallisia, kuvallisia tai kirjallisia keinoja. Kyselylomakkeessa taas yksi tuntematon sana voi johtaa siihen, ettei kysymykseen vastata lainkaan tai, että kysymys ymmärretään väärin, jolloin vastaukset ovat tutkimuksen kannalta hyödyttömiä.

Teemahaastatteluun päädyin siksi, että teemat tuovat selkeyttä niin haastattelun suunnitteluun ja toteutukseen kuin aineiston analysointiinkin. Teemahaastattelu myös sopii erityisen hyvin tutkimuksiin, joissa halutaan selvittää ihmisten asioille antamia merkityksiä ja niistä tekemiä tulkintoja, sillä se antaa tilaa haastateltavan vapaalle kerronnalle (Hirsjärvi & Hurme 2010, 48).

5.3 Aineiston keruu

Haastateltavat tutkimukseeni hankin Turun ensi- ja turvakoti ry:n perheryhmäkodin kautta. Haastateltavani olivat siellä asuvia sekä sieltä pois muuttaneita somalityttöjä sekä heidän ystäviään. Haastattelupaikat ja haastattelujen ajankohdat sovin jokaisen haastateltavan kanssa henkilökohtaisesti.

Suoritin haastattelut kesä-elokuun 2013 aikana Turun ensi- ja turvakoti ry:n tiloissa ja haastattelut kestivät puolesta tunnista puoleentoista tuntiin. Suostumuksen haastatteluun ja haastattelun nauhoittamiseen pyysin jokaiselta haastateltavalta sekä suullisena että kirjallisena (Liite 2). Nauhoituksella halusin varmistaa, että keskityin haastattelutilanteessa vuorovaikutukseen haastateltavan kanssa enkä vain muistiinpanojen kirjoittamiseen. Nauhoituksen avulla on myös mahdollista tarkistaa jälkikäteen haastattelutilanteesta tehtyjä tulkintoja (Ruusuvoori & Tiittula 2005, 14–15). Yhdessä haastattelussa nauhoitus katkesi hetkeksi, mutta koska olin kirjoittanut haastattelusta muistiinpanoja, ei nauhoituksen katkeamisella ollut suurta vaikutusta.

Somalityttöjä haastateltaessa oli huomioitava myös kulttuurien vaikutus haastatteluun. Haastattelu voi onnistua vain jos haastateltava ja haastattelija ymmärtävät toisiaan. Mahdollisuudet tähän voivat heikentyä jos he tulevat eri kulttuureista, jolloin heidän kokemuksensa ovat erilaisia ja he ehkä tulkitsevat ympäröivää todellisuutta eri tavalla. Haastattelussa tulisikin varmistua siitä, että molemmat antavat sanoille saman merkityksen, jotta haastattelulla voidaan päästä toivottuun tulokseen. (Rastas 2005, 79–80, 82.) Haastattelun alussa kävin haastateltavan kanssa läpi keskeisimmät käsitteet ja varmistin, että ymmärrämme ne samalla tavalla. Haastattelun aikana selvitin haastateltaville vieraita sanoja ja käsitteitä kuvailemalla niiden sisältöä tai etsimällä niille synonyymejä.

Tutkimuksen tekeminen ei välttämättä ole käsitteenä tuttu haastateltaville, joten oli tärkeää käydä heidän kanssaan läpi tutkimusetiikkaan ja yleisesti tutkimuksen tekemiseen liittyvät asiat. Näitä ovat esimerkiksi luottamuksellisuus ja haastateltavan nimettömänä pysyminen sekä motiivit tutkimuksen tekemiselle. (Rastas 2005, 83.) Keskustelin jokaisen haastateltavan kanssa tutkimuksestani sekä sopiessani haastatteluajankohtaa että juuri ennen haastattelua, jotta haastateltavat olisivat varmasti tietoisia siitä mihin olivat suostuneet.

Tutkijan vastuulla on huomioida henkiset haitat, joita tutkimuksesta voi tutkittaville mahdollisesti aiheutua. Haastateltavan tulee voida valita itse mihin kysymyksiin hän vastaa. Tutkimus saa herättää tunteita, mutta tutkijan on vältettävä aiheuttamasta tutkittaville ahdistusta, pelkoa tai vaivaantuneisuutta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, 7.)

Turvapaikanhakuprosessin aikana nuoret ovat käyneet läpi monenlaisia haastatteluita ja selvityksiä, joista on voinut jäädä ikäviä muistoja. He ovat kokeneet menneisyydessään asioita, joista he eivät ehkä ole valmiita puhumaan. Tämän vuoksi halusin rakentaa haastatteluista mukavan keskustelutilanteen ilman ylimääräistä virallisuutta. Tytöt jännittivät haastattelutilannetta etukäteen, mutta haastattelun edetessä he rentoutuivat ja kertoivat hyvinkin avoimesti itsestään, tunteistaan ja kokemuksistaan. Vapautuneen keskustelun luomista auttoi toki se, että tunsin suurimman osan haastateltavista entuudestaan.

Kielitaidolla on suuri merkitys ymmärryksen syntymiseen, joten otin haastateltavien suomen kielen tason huomioon sekä haastattelua suunnitellessani että haastattelutilanteessa. Haastattelutilanteessa haastattelijan tulee panostaa puheensa selkeyteen ja välttää esimerkiksi murre sanoja ja sanontoja. Käytettyjen sanojen on hyvä olla lyhyitä ja yksinkertaisia. (Mäntylä 2010.) Olisin voinut kiinnittää vielä enemmän huomiota puheeni selkeyteen ja yksinkertaisuuteen, sillä haastatteluissa ilmeni jonkin verran väärinymmärryksiä. Sain ne selvitettyä jatkokysymyksillä ja selvennyksillä, mutta jotkut väärinymmärryksistä olisi voitu ehkä välttää jos minulla olisi ollut enemmän kokemusta haastattelijana tai jos paikalla olisi ollut tulkki.

Suoritin haastattelut ilman tulkkia, koska epäilin tulkin läsnäolon haittaavan vuorovaikutusta haastateltavan kanssa. Tulkin läsnäolo olisi myös voinut tuoda haastatteluun liian virallisen sävyn. Haastattelujen tekeminen ilman tulkkia oli mielestäni oikea valinta, koska haastattelujen sopiminen tyttöjen kanssa ei ollut aina helppoa. Haastatteluajankohdat vaihtuivat usein ja osa haastatteluista toteutui hyvin lyhyellä varoitusajalla. Tulkin sovittaminen muuttuviin aikatauluihin olisikin ollut mahdotonta.

5.4 Aineiston analysointi

Käytin analysoinnissani aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Tässä analyysitavassa aineistoa ensin pelkistetään, sitten ryhmitellään ja lopuksi siitä luodaan teoreettisia käsitteitä (Miles ja Huberman 1994, Tuomen & Sarajärven 2009, 108 mukaan). Aloitin aineiston analysoinnin kuuntelemalla haastattelut muutama kerran läpi. Tämän jälkeen litteroin haastattelut eli muutin ne kirjoitettuun muotoon. Litteroinnin tarkoituksena on toimia muistiapuna ja auttaa näkemään tärkeitä yksityiskohtia haastatteluaineistosta (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 16). Tein litteroinnit heti haastattelujen jälkeen tai viimeistään parin päivän sisällä haastatteluista.

Litterointiin ei ole yhtä oikeaa tapaa vaan tutkija voi itse valita sen miten tarkkaan litteroi haastattelunsa. Aina ei ole tarvetta litteroida koko haastattelua sa-

natarkasti vaan vain esimerkiksi ne alueet, jotka käsittelevät tutkimuksen teemoja. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 140–142.) Keskityin litteroinnissani teema-alueisiin. Litteroitua aineistoa tuli 29,5 sivua Arial -fontilla, fonttikoolla 12, rivivälillä 1.

Litteroinnin jälkeen luin aineistot vielä kertaalleen, minkä jälkeen lähdin käymään aineistoa läpi yksityiskohtaisemmin. Kävin aineistoa läpi teemoittain eli etsin tekstistä kohtia, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiini. Haastatteluaineistosta pitää pystyä jättämään pois sellainen materiaali mikä ei liity tutkimuksen teemoihin vaikka materiaali olisikin mielenkiintoista (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92).

Loin jokaiselle tutkimuskysymykselle oman tiedoston, johon kopioin litteroidusta aineistosta kuhunkin kysymykseen vastaavat ilmaukset. Tämän jälkeen pelkistin ilmaukset eli tiivistin ne lyhyiksi lauseiksi, jotta aineistoa olisi helpompi jakaa alaluokkiin eli ryhmitellä. Seuraavassa kuviossa on esimerkki siitä kuinka pelkistin ja ryhmittelin aineistoa.

Pääluokka	Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
Harrastusten merkitys	<p>Se on hyvä sun terveydelle. H4</p> <p>Mulla on sairaus ja jos mä tehdä jotain harrastuksia se tulee parempi, ja ei tule koko ajan, ei tule hengitys vaikeaa. Jos mä menen uimaan, mä ei tule koskaan vaikea hengitys. H5</p> <p>Koska jos sä istut, katsot elokuvaa, syömään, vähän tulee lihava. Ja huono kunto. H3</p>	<p>Hyväksi terveydelle.</p> <p>Liikunta vähentää sairauden oireita.</p> <p>Liikkumattomuus ei ole hyväksi terveydelle.</p>	Terveysten edistäminen

Taulukko 1. Esimerkki aineiston pelkistämisestä ja ryhmittelystä.

Analysointimetodina aineistolähtöinen analyysi oli selkeä. Litteroinneista oli tosin välillä haastavaa erotella aineistoa luokkiin, koska yhdessä kommentissa saattoi olla moneen luokkaan sopivaa aineistoa. Kertomuksia oli myös mahdollista tulkita eri tavoin, joten luokittelu ei ollut aina yksiselitteistä. Tulosten koamisesta taulukkoon oli apua sekä kokonaisuuden hahmottamisessa että raportin kirjoittamisessa.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Haastateltavien kuvaus

Tutkimukseni sisälsi seitsemän somalitytön yksilöhaastattelua. Tytöt olivat 16-19-vuotiaita ja he olivat tulleet Suomeen yksin alaikäisinä turvapaikanhakijoina 2-4 vuotta sitten. He asuivat haastatteluhetkelläkin ilman vanhempiaan, osa perheryhmäkodissa ja osa vuokra-asunnoissa Turussa, Raisiossa ja Naantalissa. Osa yksin asuvista kuului tuetun asumisen palveluiden piiriin. Haastateltavat opiskelivat joko peruskoulussa tai perusopetukseen tai ammatilliseen opetukseen johdattavassa opetuksessa 4-5 päivänä viikossa. Heistä kolme kävi lisäksi töissä 2-5 päivänä viikossa.

Vain yhdellä haastateltavista oli ollut harrastuksia kotimaassaan. Elämä Somaliassa oli muodostunut tytöillä pitkälti äidin auttamisesta erilaisissa kotitöissä. Heidän ei annettu juurikaan liikkua kodin ulkopuolella, koska se olisi ollut sotatilavuoksi liian vaarallista. He olivat kuitenkin nähneet poikien pelaavan jalkapalloa tai koripalloa. Harrastustoimintaan he kertoivat tutustuneensa lähemmin vasta Suomessa vastaanottokeskusten ryhmäkodeissa.

6.2 Somalityttöjen vapaa-aika

Tytöt kokevat, että heillä on opiskelusta ja töistä huolimatta paljon vapaa-aikaa. Osa käy iltakoulua mikä jättää aamut vapaaksi kun taas päiväkoulua käyvillä illat ovat vapaat. Erityisesti viikonloput ovat tyttöjen mielestä hyvää aikaa harrastaa ja nähdä ystäviä, sillä useimmilla ei silloin ole koulua eikä töitä.

Kaikki haastateltavat käyttävät aikaansa kotona läksyjen ja tietokoneen parissa. Tämän lisäksi he katsovat televisiota tai elokuvia ja kuuntelevat musiikkia. Välillä käydään myös shoppailemassa, elokuvissa, kirjastossa ja Koraanikoulussa.

Kaikki haastateltavat kertoivat viettävänsä vapaa-aikaansa tavaten kavereitaan sekä kotonaan, kaverien luona että kaupungilla. Sosiaalisia suhteita hoidetaan myös Skypessä ja Facebookissa, joissa tytöt keskusteleivat niin kavereiden kuin ulkomailla asuvien sukulaistensa kanssa. Yhdelläkään tytöistä ei ole suomalaisia kavereita vaan kaveripiiri koostuu somaleista ja muista maahanmuuttajista.

Kahdella haastateltavista ei ole lainkaan harrastuksia. Muilla on yksi tai kaksi harrastusta. Harrastaminen on useimpien kohdalla kuitenkin epäsäännöllistä, ei edes viikoittaista. Vain yhdellä on viikoittainen harrastus. Tytöt harrastavat sekä ohjatuissa ryhmissä että itsenäisesti. Harrastuksista suosituimpia ovat uiminen sekä erilaiset tanssit. Lisäksi harrastetaan koripalloa, kävelyä ja ruoanlaittoa. Toiveissa olisi päästä kokeilemaan myös ratsastusta ja joogaa.

6.3 Harrastuksille annetut merkitykset

Haastateltavista kaikki pitävät harrastuksia tärkeinä vaikka harrastusaktiivisuus onkin vähäistä. Jokainen haastateltavista halusi saada lisää harrastuksia. Harrastusten toivotaan erityisesti edistävän terveyttä sekä auttavan ajatusten suuntaamista myönteisiin asioihin. Harrastusten kautta halutaan lisäksi parantaa ulkonäköä, saada sisältöä elämään, tutustua uusiin ihmisiin ja oppia uutta.

Terveyden edistäminen

Kaikki tytöt toivovat harrastusten edistävän terveyttään. Liikunnasta haetaan apua niin unettomuuteen, väsymykseen, pahoinvointiin kuin päänsärkyynkin. Yhdelle tytöistä liikunta toimii sairauden oireiden lievittäjänä. Osan tytöistä oli vaikea eritellä liikunnan terveysvaikutuksia, joten liikunnan kuvattiin vain olevan yleisesti hyväksi terveydelle.

Joskus kun ei harrasta, joskus ei terve ihminen, ei hyvin. Harrastus on hyvä. H6

Se on hyvä sun terveydelle. H4

Ulkonäön parantaminen

Terveysten lisäksi neljä tytöistä toivoo harrastusten parantavan ulkonäköään. Apua toivotaan erityisesti painonhallintaan, sillä Suomeen tulon jälkeen tyttöjen paino on noussut liikunnan ja ravinnon määrän muutoksista johtuen. Päivät eivät enää täyty kotitöistä vaan opiskelusta ja ruokaa on tarjolla enemmän kuin mihin Somaliassa on totuttu. Painon nousu voi toki vaikuttaa ulkonäön lisäksi myös terveyteen, mutta tyttöjen puheissa se nähdään pääasiassa ulkonäköön liittyvänä ilmiönä.

Koska jos sä istut, katsot elokuvaa, syömään, vähän tulee lihava. H3

Joo terveys ja, että ei tule lihava. H7

Ajatusten suuntaaminen myönteiseen

Tytöt ovat kokeneet monia traumoja, he ovat huolissaan perheensä tilanteesta ja yrittävät samaan aikaan vastata parhaansa mukaan uuden elämänsä vaatimuksiin. Yksin ollessa ikävät ajatukset valtaavat välillä mielen ja siihen viisi tyttöä toivoi apua harrastuksista. Harrastusten avulla ikävät ajatukset voidaan sulkea mielestä ja suunnata ajatukset myönteisiin asioihin.

Jos mä olen kotona koko ajan se ei hyvä minulle. Ja mä muistan mulle on tapahtunut paljon erilaisia asioita kun mä olin Somaliassa ja se oli kaikki paha asia. Ja en halua muistaa ja mä haluan koko ajan tehdä jotain. En halua muistaa oikeasti mitä minulle on tapahtunut. Se on tärkeä minulle harrastukset. H5

Mutta jos menet kävelemään esimerkiksi, juoksumatto tai muuta, ottaa sun nuoret kavereita, mieli tulee ihan hyvin ja kaikki huonot menee pois. Ilo tulee. H3

Sisältöä elämään

Tyttöjen arki täyttyy pitkälti koulunkäynnistä ja kotitehtävistä, osalla myös työstä. Vapaa-aikaa on kuitenkin paljon eikä kavereista saa aina seuraa. Ilman harrastuksia aika käy usein pitkäksi. Kolme haastateltavista toivoikin harrastusten tuovan elämään lisää sisältöä.

Kun mä yksin asunto, mä koulusta tulen illalla kotona, aina se on tylsää kotona. Mutta mä tykkään uimassa tai jumpassa tai kuntosali, se on hyvä, mutta mä en tiedä. Joskus koulussa lyhyt päivä, sä tulet kotona, se on pitkä ilta. H6

Se on tärkeää että sinä käyt ulkona, et istu vaan kotona ja teet erilaisia asioita. H7

Sosiaaliset kontaktit

Harrastukset ovat tytöille sosiaalinen tapahtuma ja tapa viettää aikaa kaverien kanssa. Ryhmäliikuntaa tai liikuntaa kaverin seurassa suositaan. Tyttöillä ei ole omien sanojensa mukaan paljon kavereita ja kaikki heidän kaverinsa ovat somaleita tai muita maahanmuuttajia. Kaksi tytöistä kertoo haluavansa tutustua harrastusten kautta uusiin ihmisiin ja saada oman ikäisiään ystäviä. Koulussa kaikki tai suuri osa luokkalaisista on maahanmuuttajia ja koulun ulkopuolella ihmisiin on vaikea tutustua. Harrastusten toivotaankin tarjoavan tilaisuuksia tutustua myös suomalaisiin ja ystäväystyä heidän kanssaan.

Minä haluan toinen ihmisiä. Ei väliä onko suomalainen vai ulkomaalainen, minun kanssa hauskaa, ystävällinen. – Minä haluan ihmisten kanssa, tyttö saman minun ikäinen kanssa, minä puhumalla hauska. – Mennään uimaan, puhumaan, urheilemaan. H1

Uuden oppiminen

Kolme tytöistä näkee harrastukset tilaisuutena oppia uutta. Harrastusten avulla halutaan kehittää liikunnallisia taitoja ja saada uusia kokemuksia, mutta myös hankkia itsenäistymisessä ja kotoutumisessa tarvittavaa osaamista. Näitä ovat esimerkiksi ompelu- ja ruoanlaittotaito sekä suomen kielen osaaminen.

Jos he puhuu meidän kanssa, me opimme nopeasti kielen. Jos ei kukaan puhu sinun kanssa, sä et voi oppia suomen kieli. Jos mä menen mun kavereiden kanssa, kaikki on somalialainen ja he puhuu somalikieli. Miten mä opiskelen suomen kieli? H5

6.4 Harrastustoimintaan osallistumiseen vaikuttavat tekijät

Kavereiden seura ja tuki

Kavereilla on tärkeä rooli tyttöjen harrastustoimintaan osallistumisessa. Harrastuksiin ei haluta mennä yksin, koska uudet ympäristöt ja ihmiset koetaan pelottavina. Kaverin kanssa harrastaminen on haus Kempaa ja kaveri myös innostaa lähtemään harrastuksiin silloinkin kun väsyttää. Kahdelle tytöistä yksin harrastaminen tai yksin harrastustoimintaan meneminen on mahdoton ajatus. Muiden tyttöjen kohdalla kaverin puuttuminen ei välttämättä estä harrastustoimintaan osallistumista, mutta kaverin kanssa harrastuksiin meneminen koetaan kuitenkin mieluisampana vaihtoehtona.

Joo on tärkeää (, että kaveri on mukana), koska yksin en voi tehdä mitään. Mä pelkään sitä. H4

Ei estä (osallistumasta), mutta on helppoa mennä siellä jos on kaveri. Ja jos väsyttää niin vähän keskustellaan ja sitten jaksaa. H2

Verkostojen merkitys

Perheryhmäkodissa ja tuetun asumisen asunnoissa asuvat tytöt ovat tyytyväisiä siihen, että he saavat ohjaajiltaan apua harrastusasioissa aina kun sitä tarvitsevat. Muut tytöt kertoivat saavansa tietoa harrastuksista koulusta sekä ystävil-tään ja tuttaviltaan, joilla on kokemusta harrastuksista tai harrastuspaikoista.

Mä tunnen yksi mun kaveri ja hän kertoi minulle, että on paikka Turussa, jonne voi mennä tanssii. H5

No mä tiedän mun kaveri kysy toinen tyttö, hän aloittanut siellä ja hänellä on jumppakortti. H3

Jos verkostoilla ei ole tietoa harrastusmahdollisuuksista tai verkostoja ei ole, eivät tytöt osaa etsiä tietoa itse. Ongelmaksi muodostuvat sekä rajallinen suomen kielen taito että puutteet tiedonhakutaidoissa. Suomalainen harrastuskent-

tä on laaja ja monimutkainen sellaiselle, jolla on vasta vähän kokemusta harrastuksista.

Koska jos mun kaveri ei tiedä tämä tilanne ja toinen kaveri ei tiedä, en mä.– Jos mä löydän tietokone, tietokone tarvitsee nimi ja en mä tiedä mitä mä voin laittaa. H3

Ei ole helppo löytää.– Koska en osaa. Somalialaiset emme tiedä. Koska en tunne ihmisiä, joka olisi käynyt. H2

Kulttuuriset tekijät

Tytöt kertoivat, että heidän täytyy uskontonsa vuoksi etsiä harrastuksia, joissa he voivat poikien seurassa pukeutua huiviin ja hameeseen tai, jossa on paikalla vain naisia. Heidän mielestään uskonto ei kuitenkaan ole estänyt heitä osallistumasta harrastuksiin, koska Turussa on paljon musliminaisille sopivia harrastuspaikkoja kuten uimahallin naistenvuoro sekä erilaisia jumppa- ja tanssitunteja. Ilman näitä mahdollisuuksia olisi tyttöjen harrastusaktiivisuus todennäköisesti vielä nykyistä vähäisempää.

Jos se tulee pojat kanssa se voi olla vaikeaa. Mutta täällä saa tyttöjen kanssa, ei tarvitse poikien kanssa. Se on niin helppoa. – Koripallo voi mennä ei mitään ongelmaa, uimaan ryhmä tyttöjen kaverin kanssa, ei mitään ongelmaa. H4

Jos ei pakota, että minun otetaan pieni vaatteet niin voi pelata poikien kanssa. – Minä harrastan uima, jos ei olisi täällä naisten uimahalli, minä en voisi mennä sinne. H2

Harrastusten hinnat

Kahdella yksin asuvista myös harrastusten hinnat vaikuttavat harrastuksiin osallistumiseen. Mieleiseen harrastukseen ei aina ole varaa osallistua. Toisaalta kaksi muuta yksinasuvaa kertoi, ettei hinnalla ole väliä, koska sosiaalitoimisto avustaa tarvittaessa harrastuskustannuksissa.

Mä haluan tehdä yksi paikka, en mä muista nimi, mutta se maksaa liian kallis. Ja en mene, en voi maksaa. H5

On (helppoa) jos mulla on rahaa, koska jos sä koputat yksi huone, raha avaa heti. Ymmärrätkö mitä mä tarkoitan? Jos sä menet kuntosaliin vaikka, he sanovat

kortti on tämä rahaa. Yksi kortti, yksi kuukausi on 79€ esimerkiksi jumppa, jumpasali. H3

Harrastuksen mielekkyys

Harrastamisen tulee olla mielekästä, jotta jo aloitettua harrastusta jaksetaan jatkaa. Yksi tytöistä kertoi jatkamisen motiiviksi hauskuuden ja tunnelman harrastuspaikassa. Kaksi haastatelluista taas kertoi lopettaneensa harrastuksen, koska se ei vastannut odotuksia. Harrastuksen jatkamista edesauttaa jos harrastuksesta nähdään olevan selkeää hyötyä itselle. Yhdellä tytöistä sairauden oireet lievenivät säännöllisen liikunnan myötä mikä motivoi häntä jatkamaan liikuntaharrastusta.

(Lopetan harrastuksen), koska minä uin ehkä nyt vuosi ja olen kyllästynyt. H7

Mulla on sairaus ja jos mä tehdä jotain harrastuksia se tulee parempi, ja ei tule koko ajan, ei tule hengitys vaikeaa. Jos mä menen uimaan, mä ei tule koskaan vaikea hengitys. H5

Velvollisuus perheestä huolehtimiseen

Yksi tytöistä mainitsi, että vaikka hän pitääkin harrastuksia tärkeänä, on hänen tärkeämpää viettää vapaa-aikansa töissä, jotta hän voisi auttaa perhettään rahallisesti. Muutkin työssäkäyvät tytöt kertoivat käyvänsä töissä pääasiassa vain tukeakseen perhettään, mutta he eivät nähneet työtä ja harrastuksia toisiaan poissulkevinä.

Niinku minä nyt jos mä haluaisin, mutta en voi, koska jos sulla on perhe ja kaikki on kunnossa, sä voit jatkaa sun elämää miten vain haluat. Mutta jos mä haluan aloittaa liikuntaa, en mä voi. Jos mä saan työ, ensimmäinen on auttaa perhe ja saada hyvä elämä. Jos kaikki on kunnossa, silloin mä voin jatkaa varmaan ehkä, mutta en voi nyt. H4

7 YHTEENVETO

7.1 Tulosten yhteenveto

Somalitytöt viettävät vapaa-aikaansa ystäviensä kanssa eri ympäristöissä. He keskusteleval Internetissä sekä ystävien että ulkomailla asuvien sukulaistensa kanssa. Suurimmalla osalla haastateltavista on jokin harrastus. Harrastaminen on kuitenkin hyvin epäsäännöllistä, yleensä harvemmin kuin kerran viikossa. Suosituimpia ovat liikuntaharrastukset.

Somalityttöjen harrastusaktiivisuus on vähäistä, mutta he pitävät harrastuksia tärkeinä. Jokainen tytöistä haluaisi harrastaa enemmän. Tämä tukee aiempaa käsitystä siitä, että etniset vähemmistöt suhtautuvat myönteisesti liikuntatoimintaan ja harrastaisivat liikuntaa enemmän jos siihen olisi mahdollisuus (Walseth & Fasting 2004, Zacheuksen ym. 2011, 64 mukaan).

Somalitytöt toivovat harrastusten edistävän terveyttä ja ylläpitävän kaunista ulkonäköä. Harrastusten avulla halutaan suunnata ajatuksia myönteisiin asioihin, saada sisältöä elämään, tutustua uusiin ihmisiin ja oppia uutta.

Myös aikaisemmat tutkimukset ovat antaneet samansuuntaisia tuloksia. Maa-hanmuuttajanaiset toivovat liikuntaharrastuksilta terveyttä ja hyvinvointia, kunnon kohottamista, rentoutumista, ulkonäön parantamista sekä yhdessäoloa ja ystävyys-suhteita (Zacheus ym. 2011, 67). Liikunta koetaan erityisesti hyvänä ajanviettotapana ja sosiaalisten suhteiden rakentajana (Myrén 1999, 5; Anttila 2007, 27).

Somalityttöjen harrastuksiin osallistumiseen vaikuttavat suuresti kaverit. Harrastuksiin ei haluta osallistua yksin, koska uudet ympäristöt ja ihmiset pelottavat ja kaverin kanssa harrastaminen on hauskempaa. Harrastaminen jääkin monelta väliin jos kaveria ei ole. Myös monikulttuuristen nuorten vapaa-aikaa ja harrastustoimintaa käsitellessä tutkimuksessa tuli esiin, että harrastuksiin lähdetään usein kavereiden innostamina ja harrastuspaikkoihin voi olla vaikea mennä yk-

sin. Niillä nuorilla joilla ei kavereita ole, onkin riski jäädä harrastustoiminnan ulkopuolelle. (Kautto 2009, 70.)

Saman tutkimuksen mukaan monikulttuuriset nuoret eivät tunne asuinpaikkakuntansa harrastusmahdollisuuksista eivätkä osaa etsiä tietoa niistä (Harinen 2007, 43). Myös haastattelemani tytöt kokevat tiedonhaun vaikeaksi eivätkä osaa etsiä tietoa harrastuksista itsenäisesti. Harrastustoimintaan osallistumisen esteeksi tämä osoittautui erityisesti niille tytöille, jotka eivät asuneet perheryhmäkodissa tai tuetun asumisen asunnoissa.

Aikaisempien tutkimusten mukaan maahanmuuttajien harrastuksiin osallistumiseen vaikuttavat uskonnolliset ja kulttuuriset tekijät (Myrén 1999; Harinen 2005; Zacheus ym. 2011). Myös haastattelemani tytöt kertovat, että harrastuksessa tulee olla mahdollista pukeutua huiviin ja hameeseen jos miehiä on samassa tilassa tai vaihtoehtoisesti harrastaa liikuntaa vain naisille suunnatuissa ryhmissä. Haastateltavat eivät kuitenkaan koe uskonnon rajoittavan harrastuksiin osallistumistaan, koska Turussa on paljon vain naisille suunnattuja liikuntaryhmiä, joissa he voivat käydä.

Harrastuksen jatkuvuuden kannalta on tärkeää, että harrastus on mielekästä. Kaksi tytöistä on lopettanut harrastuksen, koska se ei vastannut odotuksia. Yhdellä tytöistä sairauden oireet vähenevät liikuntaharrastuksen avulla, mikä ylläpitää hänen harrastusmotivaatiotaan. Toiselle harrastuksen mukavuus ja tunnelma harrastuspaikassa ovat antaneet syyn jatkaa harrastusta.

Harrastusten korkea hinta estää kahta yksin asuvaa tyttöä osallistumasta haluamiinsa harrastuksiin. Tämä tukee aikaisempia tutkimustuloksia, joissa taloudellinen tilanne on ollut yksi harrastuksiin osallistumista estävä tekijä. (Myrén 1999; Harinen 2005; Zacheus ym. 2011). Toisaalta kaksi muuta yksin asuvaa kertoo saavansa harrastuksiin tarvittaessa tukea sosiaalitoimistosta, joten harrastusten hinnoilla ei ole vaikutusta osallistumiseen.

Yksi haastateltavista kokee, että hänen on tärkeämpää käyttää vapaa-aikansa töissä, jotta hän voi auttaa perhettään rahallisesti. Muut työssäkäyvät tytöt eivät kuitenkaan nähneet työtä ja harrastuksia toisiaan poissulkevinä.

7.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tieteellinen tutkimus voi olla eettisesti hyväksyttävää ja luotettavaa ja sen tulokset uskottavia vain, jos tutkimuksen suorittamisessa on käytetty hyvää tieteellistä käytäntöä. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkija on noudattanut rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. Tutkimusmenetelmien tulee olla tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013.)

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan kuvata myös reliabiliteetin ja validiteetin käsitteiden avulla. Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimustulosten toistettavuutta eli sitä, että tutkimus ei anna sattumanvaraisia tuloksia. Validiteetti taas tarkoittaa sitä, että tutkimuksen menetelmä mittaa juuri sitä mitä sen on tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi ym. 2009, 231.) Käsitteet ovat syntyneet määrällisen tutkimuksen piirissä ja käsitteiden soveltuvuudesta laadullisen tutkimuksen luotettavuuden mittaamiseen on monia mielipiteitä. Joidenkin tutkijoiden mielestä käsitteet tulisi hylätä laadullisessa tutkimuksessa kokonaan tai ainakin muokata niiden sisältöä sen tarpeita paremmin vastaaviksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136.)

Tutkimukseni on validi, koska se on pystynyt vastaamaan tutkimuskysymyksiin ja kuvaamaan sitä ilmiötä, jota on haluttu. Tutkimukseni tulokset eivät ole sattumanvaraisia ja jos tutkimus uusittaisiin, olisivat tulokset varmasti samansuuntaisia. Tuloksissa voisi olla kuitenkin nähtävissä eroavaisuuksia, koska haastattelutilanteet eivät koskaan ole identtisiä. Reliabiliteettia on täten vaikea arvioida.

Tutkimusmenetelmän eettinen kestävyys syntyy muun muassa kunnioittavasta ja arvostavasta käytöksestä tutkittavia kohtaan, heidän hyvinvointinsa huomioimisesta, yksityisyydensuojan kunnioittamisesta ja riittävästä tiedonjakamisesta. Haastattelututkimuksissa tutkittaville tulee kertoa tutkimuksen aihe, mitä tutkimukseen osallistuminen konkreettisesti tarkoittaa ja kauanko siihen menee aikaa. Tämän lisäksi tulee kertoa mihin aineistoa käytetään, miten talenteita säilytetään sekä muistuttaa tutkimuksen vapaaehtoisuudesta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, 6-7.) Hankkiessani haastateltavia tutkimus-

seeni kerroin heille mikä on tutkimukseni aihe, miksi haluan haastatella heitä ja miksi ylipäänsä teen tutkimusta. Keskustelimme myös haastattelujen luottamuksellisuudesta ja siitä, ettei heitä voida tunnistaa tutkimusraportista. Tallenteet ja aineistot lupasin säilyttää niin, ettei kukaan kuulisi tai näkisi niitä minun lisäksi.

Tutkijan tulee kohdella tutkittavia arvostavasti ja huomioida mahdolliset henkiset haitat, joita tutkimuksen teosta voi haastateltaville koitua. Tutkittavat määrittelevät itse sen onko tutkimusaihe arkaluontoinen tai yksityisyyden rajoja rikkova. Samat tutkimuskysymykset voivat herättää ihmisissä erilaisia reaktioita. Haastattelu saa herättää tutkittavissa tunteita, mutta jos tutkittava ei halua puhua jostain aiheesta ei häntä voi siihen pakottaa. Tutkijan tulisi myös pystyä havainnoimaan tutkittavaa ja siirtyä haastattelussa muihin aiheisiin jos tutkittava on kiusaantunut tai vaivaantunut. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, 7.)

Haastateltavat kertoivat hyvin avoimesti harrastuksistaan ja elämästään Suomessa, mutta eivät halunneet puhua paljonkaan elämästään Somaliassa. Yritin havainnoida haastattelujen aikana haastateltavien tunnetiloja ja reaktioita, jotta en loukkaisi heitä tai aiheuttaisi turhaa stressiä. Yhdellä haastateltavista yksi teemoista herätti niin paljon huonoja muistoja, että hän kieltäytyi puhumasta siitä enempää. Hän oli kuitenkin halukas puhumaan muista asioista, joten siirryimme haastattelussa eteenpäin.

Tarkasteltaessa laadullisen tutkimuksen objektiivisuutta on kiinnitettävä huomiota sekä tutkimuksessa tehtyjen havaintojen luotettavuuteen että puolueettomuuteen. Puolueettomuus näkyy esimerkiksi siinä pyrkiikö tutkija ymmärtämään ja kuulemaan haastateltaviaan itsenään vai vaikuttavatko esimerkiksi tutkijan ikä, sukupuoli, kokemukset tai kansalaisuus siihen miten tulkitsee kuulemaansa. Periaatteessa näin väistämättä tapahtuu sillä tutkija on itse luonut tutkimusasetelman ja myös tulkinnut sen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136–137.) Tulkintoihini on voinut vaikuttaa se, että tunsin suurimman osan haastateltavista entuudestaan ja tiesin jo paljon heidän elämästään ja ajatuksistaan. Olen kuitenkin pyrkinyt tarkastelemaan aineistoa objektiivisesti ja välttämään oletuksia. Haastattelu-

tilanteessa olen pyytänyt haastateltavilta tarkennuksia tilanteissa, joissa en ole ollut varma miten heidän kertomansa olisi pitänyt tulkita.

Vuorovaikutustilanteisiin liittyvän etiikan lisäksi tutkijan tulee huolehtia siitä, että tutkittavien yksityisyyden suoja toteutuu koko tutkimusprosessin ajan. Yksityisyyden suoja tulee huomioida sekä tutkimusaineiston käsittelyssä tutkimuksen aikana ja sen jälkeen, että tutkimusjulkaisun kirjoittamisessa. Suorat lainaukset tulee arvioida erikseen tunnistamisen näkökulmasta eli mitään epäsuoria tunnistuksia julkaisuun jätetään, mitä muokataan ja mitä jätetään kokonaan pois. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, 8, 11.) En ole missään vaiheessa tutkimustani maininnut haastateltavien nimiä, jotta haastateltavien henkilöllisyys pysyisi salassa. Tutkimusraporttiini olen valinnut sellaisia lainauksia, joista henkilöä ei ole mahdollista tunnistaa. Olen esimerkiksi joutunut jättämään pois joitain lainauksia tai muokkaamaan niitä, jotta perheryhmäkodin työntekijät eivät tunnistaisi niistä asiakkaitaan.

Tutkijan tulee kunnioittaa tutkittavia myös kirjallisessa tutkimusjulkaisussa ja kirjoittaa heistä asialliseen sävyyn. Tutkimusraportissa tulee lisäksi huomioida muiden tutkijoiden työ ja saavutukset asianmukaisella tavalla. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, 7; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012). Olen pyrkinyt kirjoittamaan tutkimusraporttini niin, että kaikki teksti tai aineisto, joka ei ole omaa tekstiäni on merkattu lähdeviittein ja mainittu lähdeluettelossa. Haastateltaviani olen kuvannut raportissani sävyyn, joka ei loukkaa heitä tai aseta heitä alttiiksi arvostelulle. Tarkoituksenani on ollut tuoda haastateltavien ajatukset julki totuudenmukaisesti.

8 POHDINTA

8.1 Tulosten pohdinta

Tutkimus vahvisti oletuksen, että harrastusaktiivisuus on vähäistä sekä perhe-ryhmäkodissa että omillaan asuvien somalityttöjen keskuudessa. Myönteistä kuitenkin on, että harrastuksia pidetään tärkeänä ja niihin halutaan osallistua ja, että tytöt pystyvät myös kertomaan mitä he toivovat saavansa harrastuksilta. Lähtökohdat tyttöjen harrastusaktiivisuuden lisäämiselle ovat siis hyvät.

Tulokset olivat hyvin samankaltaisia aiemmissa tutkimuksissa saatujen tulosten kanssa. Eroja oli kuitenkin havaittavissa. Rasismi ja ennakkoluulot ovat olleet aiemmissa tutkimuksissa yksi harrastustoimintaan osallistumiseen vahvasti vaikuttavista tekijöistä. Haastattelemistani tytöistä kukaan ei kuitenkaan maininnut näitä syyksi olla osallistumatta harrastustoimintaan. He ovat kyllä kokeneet rasismia Suomessa asuessaan, mutta eivät koskaan harrastusten yhteydessä. Ystävystyminen suomalaisten kanssa on tyttöjen mielestä vaikeaa, mutta sosiaaliset kokemukset harrastuspaikoista ovat silti myönteisiä.

Tytöt kertoivat, ettei uskonto vaikuta heidän harrastuksiin osallistumiseensa, koska Turussa on paljon musliminaisille sopivia harrastuspaikkoja. On totta, että vain naisille suunnattuja liikuntavuoroja on paljon, mutta toisaalta on myös paljon vuoroja, joissa molemmat sukupuolet harjoittelevat yhdessä. Perheryhmäkodin ja tuetun asumisen ohjaajat tuntevat asiakkaansa, joten he ottavat kulttuuriset tekijät huomioon jo harrastusmahdollisuuksia kartoittaessaan. Tytöille ei ehdoteta harrastuksia, joihin he eivät voisi uskontonsa vuoksi osallistua. Tämän vuoksi tytöt eivät ehkä itse hahmota sitä kuinka paljon uskonto rajaa heidän harrastusmahdollisuuksiaan.

Somalityttöillä on suhteellisen vähän kokemusta harrastuksista verrattuna esimerkiksi suomalaisiin nuoriin, joille jo pelkästään koulujärjestelmä on taannut mahdollisuuden kokeilla laajasti sekä luovaa että liikunnallista toimintaa. Nuorille suunnattuja matalan kynnyksen harrastuspaikkoja, joissa voisi käydä kokei-

lemassa erilaisia lajeja ilman sitoutumispakkoa, on valitettavan vähän ja niistä harva sopii muslimityöille. Vapaa-ajan palvelut eivät tue sellaisten nuorten harrastamista, jotka eivät vielä ole löytäneet paikkaansa harrastuskentällä.

Perheryhmäkodissa ja tuetun asumisen asunnoissa asuvien tyttöjen etuna on, että he saavat ohjausta harrastustoimintaan liittyen. Perheryhmäkodista omilleen muuttaneet tytöt eivät kuulu jälkihuollon piiriin vaikka he ovat asuneet Suomessa vasta muutamia vuosia. Jälkihuollon tarve on harrastusten näkökulmasta ilmeinen, sillä tyttöjen tiedonhakutaidot ja harrastuskentän tuntemus eivät riitä tarjolla olevien harrastusmahdollisuuksien löytämiseen vaan tytöt ovat täys

8.2 Kehittämisideat ja jatkotutkimusehdotukset

Niiltä työiltä, jotka asuvat tai olivat asuneet perheryhmäkodissa, kysyttiin haastattelussa mielipidettä perheryhmäkodin vapaa-aikaan ja harrastustoimintaan liittyvästä ohjauksesta. Kaikki kertoivat olevansa tyytyväisiä ohjaukseen ja saavansa tarpeeksi tietoa eri harrastusvaihtoehdoista. Heidän oli kuitenkin vaikea kuvata mikä ohjauksessa oli hyvää. Kehittämiskohteita ei kukaan osannut sanoa. Tämä saattoi johtua siitä, etteivät tytöt halunneet antaa minulle palautetta, koska työskentelin itse ohjaajana. Kysymyksen asettelu ja aihe saattoivat myös olla heille liian vaikeita.

Tytöt haluavat edistää harrastusten avulla terveyttään, mutta haastatteluissa tuli ilmi, että erityisesti niillä tytöillä, jotka eivät olleet suorittaneet peruskoulua, on hyvin vähän tietoa terveyden edistämisestä. Tytöt tietävät, että liikunnalla ja ruokavaliolla on vaikutusta terveyteen ja painoon, mutta eivät esimerkiksi tiedä kuinka paljon ja millaista liikuntaa tulisi harrastaa tai millainen ruoka on terveellistä. Motivaatio liikunnan harrastamiseen katoaa nopeasti jos odotukset esimerkiksi painonhallinnan suhteen ovat epärealistiset ja tuloksia odotetaan liian lyhyessä ajassa. Sitoutumista liikuntaharrastuksiin voitaisiin mahdollisesti parantaa tarjoamalla tytöille helposti ymmärrettävää ja käytännönläheistä tietoa terveyden edistämisestä.

Kysyttäessä mitä tytöt haluaisivat harrastaa tuli vastauksiksi pääasiassa liikuntaharrastuksia. Kysymykseen haluaisivatko he osallistua muihin kuin liikuntaharrastuksiin ei suurin osa tytöistä osannut vastata. Tämä voi johtua siitä, että muunlaiset harrastukset eivät ole heidän mielestään kiinnostavia tai siitä, ettei heillä ole juurikaan tietoa muista harrastuksista. Tyttöjä voisikin tutustuttaa liikuntaharrastusten lisäksi esimerkiksi erilaisiin kädentaitoihin, piirtämiseen tai valokuvaukseen. Näin heille muodostuisi kattavampi kuva harrastuskentästä ja mahdollisuudet mielekkään harrastuksen löytymiseen paranisivat.

Kaverin läsnäolo harrastuksissa on tytöille tärkeää monesta syystä, joten harrastusvaihtoehtoja voisi olla hyvä miettiä yhdessä tytön ja hänen kaverinsa kanssa. Kun löydetään harrastus, josta molemmat ovat kiinnostuneita ja, joka sopii molempien aikatauluihin, on harrastukseen osallistuminen todennäköisempää kuin jos harrastukseen olisi mentävä yksin.

Haastattelujen perusteella viikonloput ovat parasta aikaa harrastaa sillä silloin tytöillä ja heidän kavereillaan on eniten vapaa-aikaa. Vapaa-ajan ohjausta ja harrastustoimintaa voisi näin ollen pyrkiä keskittämään viikonlopuille. Tyttöjen ja heidän kaveriensa kanssa voisi esimerkiksi suunnitella vapaa-ajantoimintaa, jossa ohjaaja olisi ensimmäisillä kerroilla mukana, mutta jota tytöt osaisivat organisoida lopulta itsenäisesti. Ohjaajien tehtävänä olisi kertoa toimintavaihtoehtoista ja -paikoista ja tarvittaessa ohjata myös itse toiminnassa.

Suurin käytännön ongelma perheryhmäkodista poismuuttaneilla tytöillä liittyy tiedonsaantiin. Harrastuksista ei osata etsiä tietoa eikä tiedetä kuka tietoa voisi antaa. Jos jälkihuoltoa ei tulevaisuudessakaan ole tarjolla, olisi mietittävä miten ja kenelle vapaa-ajan palveluohjauksen vastuu siirtyy kun nuoret muuttavat omilleen.

Jatkossa voisi tutkia esimerkiksi sitä, miten hyvin pakolaisnuoret tuntevat eri harrastusmuotoja ja -paikkoja ja miten tieto eri harrastusmahdollisuuksista voisi paremmin tavoittaa heidät. Lisäksi voisi tutkia sitä, millaiseksi somalitytöt kokevat terveytensä, mitkä tekijät heidän mielestään vaikuttavat terveyteen ja millä keinoin he pyrkivät edistämään sitä. Olisi mielenkiintoista myös nähdä somali-

tyttöjen harrastustoimintaan liittyvä kehittämistyö, jossa olisi hyödynnetty tämän tutkimuksen tuloksia.

8.3 Oman oppimisen arviointi ja tavoitteiden toteutuminen

Tutkimuksen tekeminen oli pitkäjänteisyyttä vaativa projekti, joka opetti paljon sekä tutkimuksen tekemisestä, tutkimusaiheesta että asiakasryhmästä. Opinnäytetyön kautta olen tutustunut tieteellisten tutkimusten taustalla olevaan teoriaan ja siihen miten monella tavalla tutkimusta voi tehdä. Ensimmäisen tutkimuksen tekeminen on haastavaa, sillä opittavaa on paljon. Pelkästään haastattelu on vaikea laji ja hyväksi haastattelijaksi kehittyy vasta monen tutkimuksen kautta.

Tutkimuksen tekeminen auttoi minua myös kehittymään ohjaajana. Tutustuttuani syvällisemmin tyttöjen ajatusmaailmaan pystyn jatkossa huomioimaan paremmin heidän toimintansa taustalla vaikuttavia tekijöitä. Mielekkään harrastuksen löytäminen edellyttää mahdollisuutta kokeilla erilaisia harrastusmuotoja, mutta erityisesti se edellyttää sen selvittämistä, mitä asiakas harrastuksilta haluaa ja mitä hän niiden kautta tavoittelee.

Tutkimukseni tavoitteena oli löytää keinoja somalityttöjen harrastusaktiivisuuden lisäämiseen. Tutkimuksessa tuli esiin tekijöitä, joiden huomioimisella ohjaustyössä voidaan mahdollisesti vaikuttaa harrastusaktiivisuuteen. Tuloksia voivat perheryhmäkodin lisäksi hyödyntää myös muut alaikäisten yksin Suomeen tulleiden kanssa työskentelevät sekä esimerkiksi nuorten vapaa-ajantoimintaa järjestävät tahot.

LÄHTEET

Alitolppa-Niitamo, A. 2013. Ilman huoltajaa. Miten luoda turvallisuutta ja luottamusta nuoren elämään? Power Point-esitys Perheryhmäkotipäivät 16.5.2013.

Anttila, R. 2007. Tekemisiä ja toiveita. Teoksessa Honkasalo V., Harinen, P. & Anttila, R. 2007. Yhdessä vai yksin erilaisina? Monikulttuuristen nuorten arkea, ajatuksia ja ajankäyttöä. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 27-36. Viitattu 20.10.2013 <http://www.nuorisotutkimusseura.fi> > Julkaisut > Verkkojulkaisut > Yhdessä vai yksin erilaisina? Monikulttuuristen nuorten arkea, ajatuksia ja ajankäyttöä.

Euroopan muuttoliikevirasto 2009. Yksintulleet - näkökulmia ilman huoltajaa saapuneiden lasten asemasta Suomessa. Viitattu 13.5.2013. www.emn.fi > Raportit > 2009 > Yksintulleet - näkökulmia ilman huoltajaa maahan saapuneiden lasten asemasta Suomessa.

Harinen, P. 2005. Mitähän tekis? Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen -tutkimushankkeen väliraportti. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. Viitattu 13.5.2013 <http://www.nuorisotutkimusseura.fi> > Julkaisut > Verkkojulkaisut > Mitähän tekis? Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen -tutkimushankkeen väliraportti.

Harinen, P. 2007. Yksin erilaisena. Teoksessa Honkasalo V., Harinen, P. & Anttila, R. 2007. Yhdessä vai yksin erilaisina? Monikulttuuristen nuorten arkea, ajatuksia ja ajankäyttöä. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 37–49. Viitattu 20.10.2013 <http://www.nuorisotutkimusseura.fi> > Julkaisut > Verkkojulkaisut > Yhdessä vai yksin erilaisina? Monikulttuuristen nuorten arkea, ajatuksia ja ajankäyttöä.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15.–17.painos. Helsinki: Tammi.

Kivijärvi, A. & Harinen, P. 2009. Omat ja vieraat. Rajanvetoja monikulttuuristuvassa yhteiskunnassa. Teoksessa Harinen, P., Honkasalo, V., Souto, A-M & Suurpää, L. (toim.) 2009. Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 76–93.

Kautto, V. 2009. Ootsä mun kaa? Ystävyys monikulttuuristen nuorten arjessa. Teoksessa Harinen, P., Honkasalo, V., Souto, A-M & Suurpää, L. (toim.) 2009. Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 62–75.

Maahanmuuttovirasto 2013a. Somalia-maatieto. Power Point-esitys 28.5.2013.

Maahanmuuttovirasto 2013b. Yksintulleet alaikäiset hakijat kansalaisuuksittain. Viitattu 10.11.2013 <http://www.migri.fi> > Tietoa virastosta > Tilastot > Turvapaikka- ja pakolaistilastot > Yksintulleet alaikäiset hakijat kansalaisuuksittain > 2012.

Maahanmuuttovirasto 2013c. Yksintulleiden alaikäisten päätökset kansalaisuuksittain. Viitattu 13.5.2013 <http://www.migri.fi> > Tietoa virastosta > Tilastot > Turvapaikka- ja pakolaistilastot > Yksintulleiden alaikäisten päätökset kansalaisuuksittain > 2012.

Miles, M.B. & Huberman, A.M. 1994. Qualitative data analysis. 2.painos. Kalifornia: Sage.

Mustonen, H. & Alanko, S. 2011. Yksintulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden turvapaikka-prosessi Suomessa. Teoksessa Yhteiset Lapsemme - All our children ry. 2011. Lapsen etu

ensin - Yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat Suomessa. Helsinki: Yhteiset lapsemme - All our children ry., 16–19.

Myrén, K. 1999. Pois paitsiosta - maahanmuuttajien liikuntaharrastukset ja vapaa-ajanvietto Suomessa. Jyväskylä: LIKES.

Mäntylä, E. 2010. Maahanmuuttajien haastatteleminen. Power Point -esitys. Viitattu 17.3.2013 <http://www.slideserve.com/zelda/maahanmuuttajien-haastatteleminen>.

Niemelä, H. 2006. Somalialaisen ja suomalaisen nuoruuden risteyksessä. Teoksessa Martikainen, T. (toim.) 2006. Ylirajainen kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000-luvulla. Helsinki: Etnisten suhteiden ja kansainvälisen muuttoliikkeen tutkimuksen seura ry.

Pakolaisneuvonta ry. 2011. Alaikäisten yksintulleiden perheen yhdistäminen. Viitattu 10.11.2013 <http://www.pakolaisneuvonta.fi> > Perheen yhdistäminen > Miten yhdistäminen käytännössä toimii?

Pakolaisneuvonta ry. 2013. Käsitteitä. Viitattu 13.5.2013 <http://www.pakolaisneuvonta.fi> > Käsitteitä.

Rastas, A. 2005. Kulttuurit ja erot haastattelutilanteessa. Teoksessa Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.) 2005. Haastattelu - tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Helsinki: Gummerus, 78–102.

Rutter, J. 2006. Refugee children in the UK. New York: McGraw-Hill Education.

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2005. Johdanto. Teoksessa Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2005 (toim.). Haastattelu - tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Gummerus: Helsinki, 9-21.

Tiilikainen, M. & Robleh, S. 1999. Cultural Change and Problems Faced by Somali Families in Two Nordic Countries.

Tiilikainen, M. 2003. Arjen islam. Somalinaisten elämää Suomessa. Tampere: Vastapaino.

Tilastokeskus 2013. Vuoden 2012 väkiluvun kasvusta vieraskielisten osuus 87 prosenttia. Viitattu 25.5.2013 <http://www.tilastokeskus.fi> > Tilastot > Väestö > Väestörakenne > 2012 > Vuoden 2012 väkiluvun kasvusta vieraskielisten osuus 87 prosenttia.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6., uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Turun ensi- ja turvakoti ry. 2012. Toimintasuunnitelma vuodelle 2013.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009. Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakkoarvioinnin järjestämiseksi. Viitattu 4.11.2013 <http://www.tenk.fi> > Ohjeet ja julkaisut > Eettinen ennakkoarviointi ihmistieteissä.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 4.11.2013 <http://www.tenk.fi> > HTK -ohje 2012 > Hyvä tieteellinen käytäntö.

Zacheus, T., Koski, P. & Mäkinen, S. 2011. Naiset paitsiossa? – Maahanmuuttajanaisten liikunnan tunnuspiirteitä Suomessa. Liikunta & Tiede 48 (1), 63–70. Viitattu 25.5.2013 <http://www.lts.fi> > Julkaisut > Liikunta & tiede > Arkisto > Liikunta & Tiede 6/2011 > Naiset paitsiossa? – maahanmuuttajanaisten liikunnan tunnuspiirteitä Suomessa.

UKK-instituutti 2011. Liikuntaa harrastava lapsi tai nuori liikkuu todennäköisemmin myös aikuisena. Viitattu 31.10.2013 <http://www.ukkinstituutti.fi> > Tietoa terveysliikunnasta > Liikunnan vaikutukset > Ikäkaudet > Liikunta vaikuttaa lasten ja nuorten kehitykseen.

Walseth, K. & Fasting K. 2004. Sport as a means of integrating minority women. *Sport in Society* 7 (1), 109–129.

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Opinnäytetyö – Haastattelututkimus somalityttöjen vapaa-ajan käytöstä ja harrastustoimintaan osallistumisesta

Olen sosionomiopiskelija Turun Ammattikorkeakoulusta, suuntautumisvaihtoehtonani sosiaalipalvelutyö. Perheryhmäkoti on tilannut minulta tutkimuksen koskien somalityttöjen vapaa-ajan käyttöä ja harrastustoimintaan osallistumista. Tutkimuksen tavoitteena on löytää keinoja somalityttöjen harrastuneisuuden lisäämiseen kartoittamalla muun muassa heidän toiveitaan vapaa-ajan toiminnan suhteen sekä tekijöitä, jotka edesauttavat ja estävät vapaa-ajan toimintaan osallistumista.

Tutkimukseni empiirinen osuus koostuu haastatteluista. Tällä anomuksella haen lupaa haastatella perheryhmäkodissa asuvia somalityttöjä sekä perheryhmäkodin työntekijöitä. Suoritan kaikki haastattelut itse ja nauhoitan ne. Haastattelut ovat luottamuksellisia ja käsittelen niitä tutkimuksessani nimettöminä.

Teen haastattelut kevään 2013 aikana. Haastatteluajankohdat ja -paikat tulen sopimaan haastateltavien kanssa henkilökohtaisesti erikseen. Haastattelujen kestoksi arvioin noin 1-2 tuntia haastateltavaa kohti. Ennen haastattelua keskustelen haastateltavan kanssa tutkimuksestani, haastattelun sisällöstä ja kuluista sekä haastattelun luottamuksellisuudesta. Haastateltavat saavat myös halutessaan tutustua ennakoon haastattelukysymyksiin.

Tutkimukseni tulokset ovat Turun ensi- ja turvakoti ry:n käytettävissä. Opinnäytetyötäni ohjaa lehtori Outi Kivinen.

Yhteistyöterveisin

Noora Tikkanen

Liitteet

Opinnäytetyön suunnitelma

SUOSTUMUS HAASTATTELUUN

Olen osallistunut haastatteluun vapaaehtoisesti. Olen tietoinen tutkimuksen tarkoituksesta, haastattelun luottamuksellisuudesta ja haastattelijan vaitiolovelvollisuudesta. Haastatteluani voidaan käyttää osana Noora Tikkasen somalityttöjen vapaa-aikaa ja harrastuksia käsittelevää opinnäytetyötä. Haastattelu on taltioitu luvallani.

Päiväys

Allekirjoitus

Haastattelurunko

Taustatiedot:

Ikä

Suomeen tulovuosi

Asumismuoto nyt ja aikaisemmin (esim. vastaanottokeskus -> perheryhmäkoti -> vuokra-asunto)

Opiskelija/ työssäkävijä/ työtön

Vapaa-aika Suomessa

Mitä yleensä teet vapaa-ajallasi?

Keiden kanssa vietät vapaa-aikaasi?

Harrastukset (mitä, miten usein)? Miksi juuri nämä harrastukset?

Haluaisitko tehdä vielä jotain muuta vapaa-ajallasi?

Millaisesta harrastustoiminnasta olisit kiinnostunut?

Kenen kanssa haluaisit harrastaa?

Oletko harrastanut jotain muuta? Miksi lopetit?

Harrastusten merkitys

Ovatko harrastukset sinulle tärkeitä?

Miksi ne ovat tärkeitä? Miksi ne eivät ole tärkeitä?

Mitä harrastukset antavat sinulle?

Mitä toivoisit saavasi harrastuksilta?

Elämä Somaliassa

Millainen oli tavallinen päivä? Kävitkö koulua?

Miten paljon oli vapaa-aikaa? Mitä silloin tehtiin? Keiden kanssa?

Harrastustoimintaan osallistumista edesauttavat tekijät:

Mikä tekisi/ tekee harrastuksiin osallistumisesta helppoa?

- ei tarvitse mennä yksin
- tietoa saa omalla äidinkielellä
- tietoa saa kotiin
- voi luottaa siihen, että toiminta sopii muslimitytöille
- ilmainen toiminta
- joustavat aikataulut
- saa itse vaikuttaa harrastustoiminnan sisältöön

Harrastustoimintaan osallistumista estävät tekijät:

Mikä tekee harrastuksiin osallistumisesta vaikeaa?

- ei tunne harrastuskenttää
- ei saa tai osaa etsiä tietoa harrastuksista
- ei ole kiinnostavaa toimintaa
- ei luota siihen, että toiminta on muslimitytöille sopivaa
- ei halua mennä yksin
- kiire, ei sovi aikatauluihin
- ihmisten ennakkoluulot
- toiminta on kallista
- ilmoittautuminen on hankalaa

Ohjaustyö perheryhmäkodissa/ Omillaan asuvien ohjaus

Järjestettiinkö/ järjestetäänkö tarpeeksi vapaa-ajan toimintaa?

Saitko/ saatko riittävästi ohjausta ja tietoa

- harrastusvaihtoehtoista,
- ilmoittautumis- ja osallistumiskäytännöistä,
- terveysasioista?

Toiveita ohjauksen suhteen?